

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

9

CEVAP ANAHTARI

2. TEMA
ANLAM ARAYIŞI
OKUMA

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

OKUMA

TTDE2.1. “Anlam Arayışı” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme

- a) TDE2.1.1. İnceler ve görüş oluşturur.
- b) TDE2.1.2. Seçim yapar.

TDE2.2. “Anlam Arayışı” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

- a) TDE2.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
- b) TDE2.2.2. Tahmin eder.
- c) TDE2.2.3. Çıkarım yapar.
- ç) TDE2.2.4. Karşılaştırır.
- d) TDE2.2.5. Sınıflandırır.
- e) TDE2.2.6. Tepki verir.

HİKÂYE

1. Aşağıda Reşat Nuri Güntekin’in *Tanrı Misafiri* adlı hikâyesinden bir parça verilmiştir.

Mangal başında, akşam kahvesini içerlerken sokak kapısı sıkı sıkı çalınmaya başlandı. Hacı Ali Efendi, keyifli bir surette gülümsedi:

— Bu, bizim kiracının çalışı... Para getirmiş olacak, dedi.

Kaynanası dudaklarını büktü. Kiracının ayın yirmisinden evvel para getirdiğini rüyada görse hayra yormazdı.

Müzeyyen, cumbanın kafesine abanmış, kapıyı çalanı seçmeye çalışıyordu:

— Efendibaba, galiba sarıklı bir adam, dedi. Hacı Ali Efendi hayret etti:

— Sarıklı adam kim acaba?..

Bu parçanın olay örgüsü ve şahıs kadrosunu aşağıdaki tabloya yazınız.

Olay Örgüsü	• Bir ailenin mangal başında, akşam kahvesi içerirken sokak kapısının çalınması, • Ev sahibi Hacı Ali Efendi’nin, gelen kişinin kiracısı olduğunu ve onun para getirdiğini tahmin etmesi, • Hacı Ali Efendi’nin kaynanasının bu tahmine katılmaması, • Müzeyyen’in cumbadan uzanarak kapıyı çalanı görmeye çalışması ve sarıklı bir adam gördüğünü söylemesi, • Hacı Ali Efendi’nin bu ziyaretçiyi merak etmesi,
Şahıs Kadrosu	Hacı Ali Efendi, Hacı Ali Efendi’nin kaynanası, Müzeyyen, Sarıklı Adam.

2. Aşağıda Orhan Hançerlioğlu'nun *Mustafa Kemal'in Askerleri* adlı hikâyesinden bir parça verilmiştir.

Taksim bahçesinde, alabildiğine yükselmiş taflanların arasında kendi başıma avare avare dolaşırdım. Neler düşündürdüm kim bilir, yazık ki şu anda o zaman neler düşündüğümü hatırlayamıyorum. Yalnız pek iyi biliyorum ki her şeye rağmen mesut değildim. Kardeşlerim yoktu. Sevilirdim, üstüme titrenirdi. Ama yine de huzursuzdum. Çocukça bir bedbahtlık içindeydim. Bu belki de evleri, bahçeleri, ağaçları ve kuşları benim gördüğüm gibi görebilen bir dostum olmayışındandı. Orada dadım kendi âlemine dalar, beni tamamen unuttu. Çok zaman başka çocukların dadılarını bulur, onlarla konuşmaya başlardı. Ama ben o başka çocukları bulamazdım. Yalnız, yapayalnız kalırdım.

- a) Bu parçada işlenen konu ve temayı söyleyiniz.

Konu: Parçada anlatıcının çocukken yaşadığı yalnızlık ve çevresindeki insanlarla kuramadığı bağlar nedeniyle mutsuz olması

Tema: Yalnızlık

- b) Bu parçada zaman ve mekânı belirten ifadeleri yazınız.

Mekân: "Taksim bahçesinde alabildiğine yükselmiş taflanların arasında" ifadesiyle mekân somutlaştırılmıştır. Kendi evleri ve dadısıyla beraber gittikleri yerler de olayların geçtiği mekânlar olarak örtük biçimde gösterilmiştir.

Zaman: Somut ve belirli bir tarih ifade edilmemiştir. Ancak "o zamanlar", "çocukça" gibi ifadeler anlatıcının çocukluk yıllarını ifade eder.

- c) Anlatıcının söz ettiği çocukluk yılları, onun yetişkinlik dönemindeki kişiliğini nasıl etkilemiş olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle söyleyiniz.

Örnek Cevaplar:

- Çocukluk döneminde yeterli duygusal bağ kuramamış olmak, yetişkinlikte yakın ilişkiler kurmakta zorlanmaya, reddedilme korkusuna; yeni insanlarla tanışırken çekingen ve tedirgin olmaya yol açabilir. Anlatıcının dadısıyla yaşadığı güvensizlik, diğer insanlara karşı da mesafeli durmasına ve güven sorunları yaşamasına neden olmuş olabilir.
- Çocuklukta yalnızlığa alışmış olmak, yetişkinlikte de yalnız kalmayı tercih etmeye yol açabilir. Anlatıcı, kendi iç dünyasına çekilerek sosyal etkileşimlerden kaçınabilir.
- Çocuklukta diğer çocuklarla iletişim kurmakta zorlanan anlatıcı, yetişkinlikte de başkalarının duygularını ve düşüncelerini tam olarak anlamakta zorlanabilir.
- Çocuklukta doğayla kurduğu özel bağ, yetişkinlikte de devam edebilir. Anlatıcı, doğada vakit geçirerek stresini azaltabilir ve iç huzuru bulabilir.

3. a) Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz.

SEVİNÇ

Bir parkta iki simitçi çocuk.

Yan yana bir banka oturmuşlar.

Etrafta çiçekler, kelebekler; çocukların elinden tutmuş gezdiren anneler, kalın mercekli gözlükleri ile gazeteyle dalmış ihtiyarlar; binbir şamata ile birbirine sataşan, gülüşen mektep kaçkını öğrenciler; dilenciler, çöpçüler.

Simitçiler sekiz on yaşlarında. Kara, kavruk, zayıf... Belli ki beslenme yetersizliği ile büyümüşler. Aynı mahallenin çocukları bunlar, aynı ağızla konuşuyorlar, belli ki taşradan henüz gelmişler.

İkisi de yorgun ve aç.

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Vakit öğle üzeri.

Parkın çeşitli noktalarında bulunan büfelerden döner, sucuk kokuları geliyor. Önlerinden iri sandviçlerini ısıra ısıra kendi yaşlarında çocuklar geçiyor. Bezgin gözlerle etrafa bakıyor, bakmaktan usanıyorlar. Sonunda biri dayanamayıp:

Hadi bir simit yiyelim, diyor.

Simitler alüminyum tepside dizilmiş duruyor. Her zaman yaptıkları gibi kimin tepsisinden simit alacak diye çöp çekiyorlar. Biri, eline biri uzun öteki kısa iki çöp alıyor; ellerini arkasında gizleyip kısıy bir avucuna, uzununu öteki avucuna saklıyor. Sonra iki kolunu birden öne çıkararak yumulu ellerini arkadaşına uzatıyor. Öteki bir süre süzüyor bu yumrukları, bir türlü karar veremiyor.

Sonunda “ya şundadır, ya bunda” yapıp birini seçiyor. Kısa çıktı, kaybetti.

Hiç tasalanmadan yanındaki kendi tepsisinden bir simit seçip “Hadi” diyor.

Her zaman böyle yapıyorlar.

Simidin bir ucundan biri, öbür ucundan öteki tutup “Bir, iki, üç” deyip asılıyorlar. Simit aynı anda iki parçaya bölünüyor. Birine az, ötekine çok düşüyor ama ikisi de hakkına razı.

Bu defa öyle olmadı.

Simidin bir parçası bayağı büyük kaldı. Büyüğü kazanan arkadaşın payına baktı, canı sıkıldı. “Olmadı” dedi. “Benimki çok..” Öteki “Şans işte, boşver” dedi ve kendi payını yemeye başladı. Büyük parçayı kazanan bir türlü yiyemiyor.

Şans da olsa haksızlık bu.

Dayanamayıp fazla parçayı kopardı ve arkadaşına uzattı. Arkadaşı “Alamam” dedi “O senin hakkın.” Beriki kararlı: “Olmaz, yiyemem, bölüşelim.” diyor. Bir zaman alırsın, almazsın diye çekiştir.

Onlar çekişedursun, parkın uyanık güvercinleri hiç çekinmeden önlerine kadar gelmiş, dökülen susamlara dalmışlardı. Çocuklar fazlalık olan parçayı güvercinlere doğradı. Önlerinde bir güvercin bahçesi oluştu.

Biri çekinerek ayaklarına dolanan kuşlardan birini okşadı. Hayret, kaçmıyor. Bir daha okşadı, bir daha, çok hoşuna gitti bu. Hayatında ilk kez bir güvercin okşuyordu. Onu gören öteki de güvercinleri okşamaya başladı. Arada bir göz göze geliyor birbirine gülümsüyorlar. Yüzsüz güvercinleri aç sanmışlardı. Kalan simitlerini de doğradılar. Kuşlar yedikçe sanki onlar doyuyordu. Güvercinlerin parlak tüylerinden geçen sevgi ve merhamet en saf hali ile çocuk kalplerini doldurmuştu.

Sonunda simitler bitti.

Ortada tek bir susam tanesi kalmadı.

Güvercinler birden havalanarak ve çocukların yüreklerini ağıza getirerek uçtular.

İleride simit yiyen bir genç çiftin önüne kondular.

Simitçiler birbirine baktı.

Sonra güvercinlere baktı.

İkisi de sevincini bulmuştu.

Artık ne açlık ne tasa. Artık gidebilirler, yeniden satışa çıkabilirler.

Her birinin etrafında yüzlerce melek dolaşıyor.

Elbette bütün simitleri satacak, cepleri para dolu olarak analarına koşacak, bu güvercin hikâyesini anlatacaklar.

Mustafa Kutlu

b) Çocukların simit paylaşma mücadelesi neyi temsil etmektedir?

Çocukların simit paylaşma mücadelesi, hayatın temel ihtiyaçları olan ekmek ve aş için verilen mücadeleyi temsil ediyor. Aynı zamanda arkadaşlık, yardımlaşma, paylaşım ve adalet kavramlarını da simgeliyor.

c) Simit paylaşımında simidin büyük parçası size düşseydi siz nasıl davranırdınız? Neden?

Öğrencilerin bu hikâyedeki gibi simit paylaşımını nasıl yapacağını kendince gerekçelendirerek yorumlaması beklenmektedir.

4. a) Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz.

MİRAS KEÇE

Biz insanlar, şu etrafımızdaki cansız şeyler için ne biliyoruz? Yatak odalarımızın bir tarafında yahut başucumuzda duran şu komodin, içinde yattığımız şu karyola, üzerinde yemek yediğimiz masalar, duvardaki bir çerçeve, hülâsa evimizi teşkil eden bütün bu şeyler hakkındaki bilgilerimizin derecesi nedir? Galiba koca bir sıfır!

Geçen sene ailemize bir taraftan küçük bir miras hissesi düştü. Çini bir soba ile dört boru, iki kanat perde, ayaklı bir gaz lâmbası, beş-altı tencere, boş bir sandık... Yani davalı bir mirasta karşı tarafın gönderebileceği bazı şeyler... Affedersiniz; birçok defalar yaptığım gibi, yine unutuyorum, bir de küçük bir keçe parçası...

Evdekiler, âdet vechiyle, bütün bunları didik didik ettikten sonra,

— Doğrusu, paşanın karısı tam ümit ettiğimiz gibi çıktı; dediler. Ayol bunları eskici bile kabul etmez.

Hakları vardı. Çini soba, mirasına konduğumuz paşanın 310'da evlendiği zaman aldığı soba idi. Sandık da hanımın ilk çeyizlerini sakladığı sandık. Perdeler lime lime olmuştu. Yalnız birisinin kornişi duruyordu. Birisinin de uç tarafındaki işlemeler henüz çürümemişti. Tencereler kalaysızdı!... Ya şu keçe parçası...

Halam:

— Vallahi utansınlar, dedi; bu keçe parçası da gönderilir mi kardeş?

Annem:

— Deli olmuşlar, dedi; hiç olmazsa paşanın Yemen dönüşü getirdiği cânım Hicaz işlerinden bir tanecik kor insan.

Halam:

— Kuzum Hanife, dedi; Allah aşkına şu keçe parçasını uşakla yollayıp bahçe duvarlarından içeriye attır.

Ve sonra, iç kapının hemen önünde odaya atıvermiş olan keçe parçasına terliklerinin ucuyla şöyle bir dokundu:

— Ööö, dedi. Keçe değil, pislik yuvası.

Ertesi gün, bizim küçük mirası çöpçü bile kabul etmedi. "Arabayı abur cuburla dolduramam hanımefendi!" dedi. Yalnız, Aşçı Mehmet başka bir şey yaptı. Keçeyi beş altı su yıkadı. Tele astı, kuruttu:

— Hanımefendiciğim, dedi; isterseniz yemek kapısının altına seriverelim. Kuru tahtayı da kapatmış oluruz!

Keçe bir müddet orada kaldı. Belki beş altı ay... Hizmetçi kız, haftada iki defa çınar ağacının altına asıyor; elinde bir değnek, bir taraftan var kuvvetiyle dövüyor, bir taraftan da:

— İllâllah bu keçeden, diyordu; evin bütün tozlarını yer yutar!

Sonra bir gün, mutfakta çamaşırcının küçük iskemlesi üzerinde gördüm. Orada dört kat edilip bırakılmıştı. Kış gelince bir iki ay kümesin üstüne örtüldü. Birkaç hafta bahçede sürünüp kaldı. Bir gün sokak kapısının önünde, baktım, paspas vazifesini görüyor.

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Nihayet geçen hafta annem, şöyle dedi:

— Bu ufak tefeklerden bıktım, usandım çocuklar!

Annemin ufak tefek dediği şeyler paşanın mirasından çini soba ile borular, ayaklı gaz lâmbası, bir kısım Fransızca mecmua, eski bir dolap, birkaç da tencere idi.

— Küçük odaya bunlardan girilmiyor doğrusu... Satmaktan başka hiç çare yok!

Eskici iki Yahudi ile anlaşılamadık. Ertesi gün getirdiğim biri de topuna birden üç buçuk lira verince annem:

— Dilenciye veririm de bu heriflere yine satmam! dedi. Adamı da kapı dışarı etti. Sadece eskiler tüccarını kapıya doğru uğurluyordum ki birdenbire durdu:

— Beyim, dedi. Bunu satmıyor musunuz?

— Hangisini?

— Şu keçeyi canım!

Annem:

— Allah Allah, dedi; adam çıldırmış galiba! Ayol kaç para verirsin ona sen!

— Dört lira vereyim hanım!

— A..a..a... sen sahiden aklını oynatmışsın ayol. Cânım çini soba ile sedirlere on lirayı çok gör de pis keçe-ye dört lira?..

Halam merdivenlerden acele acele indi; zannedersem annemin koluna bir de çimdik atmış olacak ki ikisi birden yan odaya daldılar. Ben de kapı ile sofa arasında kulaklarımı onlara verdim.

Halam:

— Aman Hanıfecğim, bu işte bir şey olacak; diyordu. Adam ya hiç bir şeyden anlamıyor yahut bu keçe bir şey!..

Ben:

— Canım, dedim; uzatmayın Allah aşkına... Böyle eskiciler vardır. Bir eve girdiler mi en umulmayacak şeye para verirler. Ama blöftür ha, alaydır verin bakalım alıyor mu?..

Bununla beraber üçümüz, daha doğrusu ben, annem, halam, hizmetçi kız, aşçı miras keçenin üzerine birdenbire eğilmiştik. Ayaklarımızın altında, günlerce paspas vazifesi gören keçe bana gerinip uyanıyor gibi geldi. Âdetâ şahrem şahrem dökülen kenarları, binlerce ayak gibi kımıldıyor; ayaklarımızla yara içinde kalan göğsü tuhaf bir şifa merhemiyle iyileşmiş kadar teneffüs ediyor; ötesinde berisinde, bir iki çiçek kırıntısı tarhları yeni yapılmış bir bahçede sanki gözlerini açıyordu. Sanki, bir iki dakika daha geçerse birdenbire aramızda ayaklanacak; parmaklarımızın arasında bir fırsatını bulduğu dakika, cins bir at gibi süratle uzaklaşıp gidecekti. Fakat annem uzatmadı:

— Bana bak, dedi. Bizim alayla düzenle işimiz yok hepsine on lira ver, al git! Adam, diğer eşyalarının bulunduğu odaya girmeden keçeyi derleyip topladı; koltuğuna aldı:

— Hanımcığım, dedi. Şimdi bir araba getirip ötekileri de alırım! Miras keçenin müşterisini ancak bir hafta sonra görebildik. Daha kapıdan girer girmez,

— Sormayınız, dedi; daha iki dakika duracak olsaydım sizin keçeden tam iki yüz lira kazanıyordum.

Bir dakika durdu:

— Müzeden aldılar, dedi. Benim yirmi beş liraya sattığım adam tam yüz yetmiş beş lira kazandı.

Halam koltuğa yığıldı. Annem biraz kolonya ister gibi oldu. Ben de soğuk su ile yüzümü bir iyice yıkadım!

Halamdan aşçıya kadar gece gündüz, üç gün bizim keçe konuşuldu. İçimizde hiçbirimiz inanmıyor, halam:

— Gözlerimle görmeliyim, diyordu. Bizim keçe... Paşanın mirası... iki yüz lira... Vallahi yalan!..

Bu muhaverenin ertesi günü, halamla annem önde, ben arkada, hizmetçi kızla aşçı daha geride, Topkapı Sarayı'nın yeni açılan eski işlemler ve halılar müzesinden içeri girdik.

Her nedense, hepimizde tuhaf bir titreme vardı. Hizmetçi kız aşçıya sokuluyor; çınar ağacının altında, miras keçeyi değneklerle saatler saati dövdüğü, suya vurduğu, ıslattığı, tekrar kuruttuğu, tekrar dövdüğü günleri düşünüyordu. Halam, birdenbire durdu:

— Çocuklar, dedi. İşte, işte...

Hakikaten bizim keçeydi. Bir sedirin üzerinde duruyordu. Tek başınaydı. Yukarıdan, açık bir pencereden, yüzüne hafif bir güneş ışığı vurmuştu. Âdetâ, bacak bacak üstüne atmıştı; gururlu bir hâli vardı.

Hepimiz bir adım geri çekildik. Zaten kalın bir kordon bizi birbirimizden ayırıyor; aramıza âdetâ denizler, okyanuslar, servetler ve asırlar koyuyordu. Ben biraz eğildim ve keçe hazretlerinin hemen üzerine bırakılmış olan levhayı okumaya çalıştım:

Dokuzuncu asır mamulâtından (Hicrî 1090)

Anadolu Selçukîleri zamanına ait

Halam duramadı. Elini uzatmak, parmaklarıyla yoklamak istedi. Fakat birdenbire yan tarafımızda odacılar-dan biri atıldı:

— Hanım, dedi; bak, peşin haber vereyim. El sürmek, dokunmak yasak. Bunlar antika şeylerdir çünkü...

Sonra yavaş yavaş annemle halamın arasına girdi:

— Müzeye geleli bir hafta oluyor, dedi. Ama bin senelik... Yazık ki maldan anlamayan kişiler eline düşmüş. İnsanlar değil eşekler kullanmış. Şu örmeye bakın... Şu sarı renge, şu tozpembesine... Hayvan olsa bunları görür insan be!..

Keçenin karşısında ne kadar kaldığımızı bilmiyorum. Yalnız benim başımın içinde bir sinema hilesi gibi keçe, değnek, paspas üstünde tepinen ayaklar, çamaşırlıktaki iskemle, kümesin üstü, tozlar, sonra tekrar değnek, yine paspas üstünde tepinen ayaklar, halam, hizmetçi kız, hepsi birbirine karışıyor; bu oda içindeki bütün eşyaları alıp götüren bir sel hızlı hızlı akıyordu.

Aman, evinizdeki eşyalara dikkat edin... Ne olur ne olmaz!

Kenan Hulusi Koray

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

b) Okuduğunuz hikâyeden hareketle yönergede istenen çalışmaları yapınız.

YÖNERGE
Öğretmeninizin rehberliğinde beşer kişilik takımlar oluşturunuz.
Aşağıda verilen hikâye haritasını takım arkadaşlarınızla birlikte doldurunuz.
Doldurduğunuz hikâye haritasında yer alan unsurlardan (şahıs kadrosu, mekân, zaman, olay örgüsü, anlatım biçimleri, çatışma, anlatıcı, bakış açısı, tema/konu) ikisini takım arkadaşlarınızla hikâyedekinden farklı biçimde yeniden kurgulayınız.
Kurguladığınız hikâyenin bir kesitini buna göre yeniden yazınız.
Oluşturduğunuz hikâye kurgusunu seçtiğiniz grup sözcüsü aracılığıyla sınıfınızda paylaşınız.
Sınıf arkadaşlarınızdan, yaptığınız kurgunun okunan hikâyeden ne kadar farklı olduğunu ve bu kurgunun başarılı olup olmadığını değerlendirmelerini isteyiniz.
Sizin kurgunuz ile diğer grupların kurgularının benzer ve farklı yönlerini sözlü olarak ifade ediniz.

c) Okuduğunuz hikâyeyle ilgili aşağıda verilen hikâye haritasını doldurunuz.

Hikâyenin Adı MİRAS KEÇE		
Olay Örgüsü		
- Bir aileye, vefat eden akrabası olan paşadan miras olarak bazı eski ve değersiz görülen eşyaların yanı sıra bir de keçe parçasının gönderilmesi, - Hala ve annenin bu eşyaları beğenmeyip keçeyi de evde önemsiz bir yere atmaları, - Ertesi gün bu eşyaları çöpcünün bile kabul etmemesi, - Aşçı Mehmet'in keçeyi yıkayıp, kurutup yemek kapısı önüne sermesi; keçenin burada ve evin önemsiz yerlerinde aylarca sürünüp kalması, - Annenin bu eski ve kullanışsız eşyalardan sıkılarak satmaya çalışması ama kimsenin bunlar için uygun bir fiyat vermemesi, - Annenin bir eskiciyle pazarlık yaptığı bir gün, eskicinin keçeyi fark ederek onu diğer eşyalardan daha yüksek fiyatla almak istemesi, - Keçenin değerli olduğundan şüphe edilse de bu eski eşyalarla beraber keçeyi 10 liraya eskiciye satmaları - Eskicinin diğer eşyaları sonra alacağını söyleyip sadece keçeyi alıp gitmesi, - Bir hafta sonra eve gelen eskicinin bu keçeyi 25 liraya sattığı bir kişinin bunu 200 liraya müzeye sattığını anlatması, - Ailenin keçenin gerçek değerini öğrenince büyük bir şaşkınlık ve pişmanlık hissetmeleri, - Ailenin ertesi gün Topkapı Sarayı'nın Eski İşlemeler ve Halılar Müzesinde o keçeyi görmeleri ve bunun Selçuklular Dönemi'ne ait olduğunu öğrenmeleri, - Anlatıcının bu keçenin evdeyken değersiz ve pis görülüp aylarca nasıl yıpratıldığını hatırlayarak üzüлüp hayıflanması.		
Şahıs Kadrosu	Mekân	Zaman
Anlatıcı, anne (Hanife Hanım), hala, Aşçı Mehmet, hizmetçi kız, eskici, müzedeki odacı, paşa ve karısı, çöpcü, müzede keçeyi satın alan kişi	Keçenin miras olarak geldiği ailenin evi, bahçesi ve çevresi (yatak odası, sokak kapısı, mutfak, kümes), Topkapı Sarayı gibi yerlerde olay geçmiştir.	Olayların geçtiği belirli bir tarih verilmemiştir ancak mirasın alındığı dönem için "geçen sene", keçenin evin değişik yerlerinde sürünüp annenin eşyalardan kurtulmak istediği dönem için "birkaç hafta, beş altı ay" gibi ifadelerle zaman belirtilmiştir. Keçenin yapıldığı asır ise 11. asırdır.
Anlatım Biçimleri		Çatışma
Öyküleyici, betimleyici, açıklayıcı anlatım		Sıradan ve değersiz görünen bir nesnenin aslında büyük bir değere sahip olduğunun anlaşılması
Anlatıcı		Bakış Açısı
Birinci tekil şahıs		Kahraman bakış açısı
Konu		
Bir aileye kalan, sıradan görünen bir mirasın, bir keçe parçasının evde değersiz biçimde aylarca oradan oraya sürüklenirken bir gün beklenmedik bir şekilde eskiciye, sonra büyük bir değere sahip olduğunun keşfi üzerine bir müzeye satılması.		

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

- ç) Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki kelimelerin anlamlarını bağlamdan yararlanarak tahmin ediniz. Tahminlerinizi TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ederek kelimelerin sözlükteki karşılıklarını yazınız. Kelimeleri metindekinden farklı olacak şekilde birer cümlede kullanınız.

mecmua	Dergi.
	Şairin eski mecmualarda birçok yeni şiirine rastladım.
sedir	Arkalıksız, üstü minderli ve yastıklı olabilen, oturmaya veya yatmaya yarayan ev eşyası; divan.
	Bizi geniş sedirlerle çevrilmiş, keten örtülü bir odaya aldılar.
antika	Tarihsel bir döneme ait olan, eski çağlardan kalma eser.
	Dedemin köydeki eşyaları bugün antika sayılıyor.

- d) Metinde yer alan “Ayaklarımızın altında, günlerce paspas vazifesi gören keçe bana gerinip uyanıyor gibi geldi.”, cümlesindeki “keçenin gerinip uyanıyor gibi gelmesi” **estetik ifadeye örnektir.**

Siz de metinde yer alan estetik ifadelere başka örnekler veriniz. Yazarın bu tarz ifadeleri tercih etme nedenlerine yönelik tahminlerde bulununuz.

Örnek Cevaplar:

- “Âdetâ şahrem şahrem dökülen kenarları, binlerce ayak gibi kımıldıyor; ayaklarımızla yara içinde kalan göğsü tuhaf bir şifa merhemiyile iyileşmiş kadar tenefüs ediyor; ötesinde berisinde, bir-iki çiçek kııntısı tarhları yeni yapılmış bir bahçede sanki gözlerini açıyordu.”Sofadaki antika yerli saat, ihtiyar göğsü hırlaya hırlaya ağır ölçülü vuruşlarla gece yarısını çaldı.
- “Keçe bir müddet orada kaldı. Belki beş-altı ay... Hizmetçi kız, haftada iki defa çınar ağacının altına asıyor; elinde bir değnek, bir taraftan var kuvvetiyle dövüyor, bir taraftan da, ‘İllâllah bu keçeden, diyordu; evin bütün tozlarını yer yutar!’”
- Yazar bu tarz estetik ifadeleri, Türkçenin zenginliğini ve imkânlarını gözler önüne sermek, hikâyesine derin anlamlar katmak, hikâyesini daha ilgi çekici hâle getirmek, okurları düşündürmek ve okurlarının metne daha fazla bağlanmasını sağlamak amacıyla tercih etmiş olabilir.

- e) Hikâyedeki anlatıcının kişilik özelliklerini söyleyiniz.

Örnek Cevaplar:

Miras Keçe hikâyesindeki anlatıcı; olayları mizahi bir dille anlatabilen, gözlemci, meraklı, samimi ve sosyal farkındalığa sahip bir kişiliğe sahiptir. Hikâye boyunca okuyucuyu olaylara ortak eder ve onun da olaylar karşısında benzer duyguları deneyimlemesini sağlar.

- f) Hikâyenin sonunda kahramanın anladığı hakikat nedir?

Örnek Cevaplar:

- Bir varlığın değerini anlamak için onun sadece dış görünüşüne bakılırsa o varlık değersiz sanılarak kaybedilebilir.
- Değeri bilinmeyen bir şey kaybedildiğinde büyük pişmanlıklara sebep olur.

- g) Hikâyenin iletisini başka bir edebî tür aracılığıyla vermeniz istense hangi edebî türü tercih edersiniz? Niçin?

Örnek Cevaplar:

- Miras Keçe* adlı hikâyenin iletisini masal türü aracılığıyla vermek isterdim. Çünkü masallar,

nesneleri ve olayları sembolik bir dil kullanarak anlatır ve genellikle bir yaşam bilgeliği taşır. Hikâyemizdeki keçe; zamanla, sabırla ve beklenmedik değerlerle ilgili bir masal ögesine dönüşürülebilir. Keçenin müzayedede yüksek bir fiyata satılması, sabrın karşılığını bulduğunu ve her şeyin bir değeri olduğunu anlatabilir. Masallar, gerçeküstü ve fantastik öğelerle doludur. Hikâyemizdeki keçe, büyümlü bir nesne olarak sunularak hikâyeye mistik bir hava katılabilir. Keçenin geçmişi ve geleceği hakkında daha fantastik detaylar eklenerek hedef kitleye hikâyenin iletisi verilebilir.

- *Miras Keçe* adlı hikâyenin iletisini fıkra türü aracılığıyla vermek isterdim. Çünkü fıkralar, genellikle kısa ve öz bir şekilde anlatılan komik olaylardır. Hikâyemizdeki keçenin müzayedede satılması ve aile bireylerinin şaşkınlığı, mizahi bir şekilde anlatılarak kısa bir fıkraya dönüşürülebilir. Fıkralar, genellikle beklenmedik ve komik sonuçlarla biter. Hikâyemizdeki gibi, değersiz görülen bir nesnenin beklenmedik bir değere sahip olması, fıkraların sıkça kullandığı bir anlatım tekniğidir.

ğ) Hikâyedeki maddi-manevi ve bireysel-toplumsal unsurları tespit ederek tablodaki ilgili alanlara yazınız.

Maddi Unsurlar	Manevi Unsurlar	Bireysel Unsurlar	Toplumsal Unsurlar
Keçe, çini soba, sandık, perdeler gibi miras kalan diğer eşyalar ve eşyaların satılmasıyla elde edilen para	Eşyaların hatıra değeri, eşyaların kültürel mirasın bir parçası oluşu, zamanın akışı, insan ilişkileri	Kişisel değer yargıları, beklentiler, merak ve öğrenme	Toplumun farklı kesimleri, kültürel değerler, bilgi ve değerlendirme

5. Hikâye türü ile ilgili öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Üç Yaz

Hikâye türü hakkında öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.

1

2

3

İki Sor

Hikâye türü hakkında merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi almak istediğiniz konularla ilgili iki soru yazınız.

1

2

Bir Paylaş

Hikâye türü hakkındaki bir görüşünüzü yazınız.

1

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ANI

1. Çocukluk yıllarınızdan hatırladığınız en mutlu anınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. “Anı yazmak ölümün elinden bir şeyler kurtarmaktır.” sözünden ne anladığınızı söyleyiniz.

Örnek Cevaplar:

- Her canlı gibi insanların da bir ömrü vardır ve ölüm kaçınılmazdır. Yaşadığımız anlar, deneyimlerimiz ve ilişkilerimiz bize ait en değerli hazinelerdir. Bu anıları yazıya dökerek ölümsüzleştirebiliriz.
- Anılarımızı yazmak, gelecek nesillere bir miras bırakmak anlamına gelir. Böylece deneyimlerimiz, düşüncelerimiz ve duygularımız başkalarına aktarılır ve unutulmaz. Zaman akıp giderken anılar, geçmişe dair bir köprü görevi görür.
- Anı yazmak, zamanın akışına karşı koymak ve anıları canlı tutmak anlamına gelir. Anılar, bir kişinin kimliğinin temel taşlarından biridir. Anı yazmak, bu kimliği gelecek nesillere aktararak kendimizi daha iyi anlamamızı sağlar.

3. a) Aşağıdaki anı metnini okuyunuz.

BİZİM YOKUŞ

Size bizim yokuşu anlatacağım. Bizim yokuşu bilirsiniz, değil mi? Eski adı ile Babrâli yokuşunu...

Gazeteler, dergiler, matbaalar bu yokuşta toplanmıştı benim gençliğimde. Yokuşun alt başında Sabah Matbaası vardı, Mihran Efendi'nin. Başyazarı Diran Kelekyan. Üst başında İkdam Yurdu, Ahmet Cevdet Bey'in... Bir de şimdi tatlıcı olan Meserret'in yan sokağı Ebussuut Caddesi'nde Tercüman...

İşte koca Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün matbuatı!

Adımı, bir gazete kâğıdı üstünde ilk görüşüm, 1912'dedir. Vefa İdadisinde öğrenci idim o zaman: 121 Yusuf Ziya Efendi!

İki yapraklı, küçük boy, bir gazete çıkardı o günlerde: Fen.

Ben, Mühendis Süleyman Sami Bey'in oğlu Yusuf Ziya cebirde, geometride, fizikte sınıfımın yıldızı idim. Mühendis olacaktım babam gibi... Hocamız Bedros Efendi, bir hendese davasını çözdükten sonra mutlaka tahtaya beni çağırır; bir de bana tekrarlatırdı problemi. Bu bakımdan Fen, her perşembe çıkışını dört gözle beklediğim gazete idi.

Gençliğimizde plaj yoktu bizim. Sinema yoktu bizim. Çalgılı gazino, gece klübü, stadyum yoktu, yoktu, yoktu bizim... Kafa yarışı idi tek mutluluğumuz!

Fen gazetesi, bu yarışa açılmış bir alandı. Problemler verir, çözenlerin adlarını yayar, çabasına hız katardı gençlerin...

İşte böyle bir yarışmada adım ilk defa matbaa harfleri ile gazete kâğıdına basılmıştı. Hem de doğru çözenler arasında değil soruyu nasıl çözdüğümü anlatan bir kaç satırın altında!

Bu bir öğrenci dergisinde kazanılmış başarı, müdürümüz Safvet Bey'in bile ilgisini çekmiş; öğretmen ve öğrenci çevresinde itibarımı yükseltmişti benim.

Ne dersiniz, elli yıl önceki eğitim ve öğretim sistemimizden kaç yıl gerideyiz şimdi?

Fen, çantamda, kitaplarımın arasında idi her gün ve her gece baş ucumda... Onun dördüncü sayfasındaki imzayı kaç gün, kaç hafta, sabahları gözlerimi açar açmaz en mutlu bakışımla uzun uzun seyrettim, bilmem...

Ama bizim yokuşa asıl ayak basışım, bu çocuksu hatıradan bir yıl sonradır.

İlk edebiyat hocamız İbrahim Necmi Dilmen, sınıfı sürükleyen bir öğretmendi. Rakamlara, çizgilere bağlı dikkatim, onun derslerinde kelimelere kaymıştı. Cebir kadar, hendese kadar, fizik kadar o zaman adı hikmet olan şiiri, hikâyeyi, romanı da seviyordum artık...

Birkaç ay sonra galiba üniversitede görev alan İbrahim Necmi'nin yerine bir başkası geldi: Süleyman Şevket...

İnce yapılı, sesinde kalbi çarpan bir duygu adamı idi yeni öğretmenimiz. İki üç ders içinde ilgisini çeken bir öğrenci olmuşum. Yazılarımızı satır satır inceliyor, beğendiği cümlelerin altlarını kırmızı kalemle çiziyor, okşayıcı sözlerle çocuk gönüllerimizi kanatlandırıyordu.

Kendi kendime aruzu öğrenmiştim. Bir yazıma eklediğim manzumeyi arkadaşlarıma okumuş, beni övmüştü. Elli yılı aşkın zaman o manzumeden hafızamda yalnız bir mısra bırakmıştır:

Akşam, menekşe gölgeler inmişti dağlara...

Süleyman Şevket hocamız pek beğenmişti bu "menekşe gölgeler"i. İnce, uzun parmaklarında titreyen kâğıt, bir menekşe demeti olacaktı nerde ise!

Edebiyatta aldığım hız, yarınki mühendis Yusuf Ziya'nın asıl önem verdiği meslek derslerindeki hızını kesmişti...

Boş saatlerde en çok -şimdi ikisi de toprak olan iki dostumla- Peyami Safa ve Hasan Ali Yücel'le mektep bahçesinde sanat tartışmaları yapıyorduk... Ressam Elif Naci de o çocuk dostlar arasında idi.

Cumaları tatil günümüzdü bizim. Çarşıkapı'da Sarafim Kütüphanesine gider, yirmi paraya hem bir demli çay içen hem saatlerce istediğim kitapları, divanları, Servetifünun koleksiyonlarını karıştırırdım.

Son derece uyanık bir kulağım vardı: Aruzun bütün şekillerini deneyebiliyordum artık. Ama asıl denemek istediğim şeyi denemeye cesaretim yoktu henüz. Bu, hocama beğendirdiğim şiirlerimi mecmualara beğendirip beğendiremeyeceğimdi.

O günlerin üç büyük dergisi vardı: Selanik'te Genç Kalemler, İstanbul'da Rübab, Şehbal...

Rübab, en genci, en kavgacısı idi bunların. Pembe bir kâğıda basılırdı. Şimdiki ölçülere uymaz bir biçimi vardı: Boyu Akbaba kadardı galiba. Ama eni, Akbaba'nın ancak üçte ikisi kadar.

Halit Fahri'yi, Ali Naci'yi, Selahattin Enis'i, Hakkı Tahsin'i onun sayfalarında tanımışım. Şahabettin Süleyman "Nayiler" adı altında birleşmiş bu sanat topluluğunun başına geçmiş, onların kavgalarını yapıyordu.

Her hafta bu dergileri alabilmek için küçücük gündeliğimden bir parçasını öğle yemeklerimden kırparak biriktirirdim...

Hafızamı bugün bile silkeleyince yarım yüzyılın tozları altından Halit Fahri dostumun o gün için taptaze, yepyeni olan şu masal mısraları çıkıyor:

Ayaklarımda çarıklar, elimde bir değnek,

Sükûn içinde yürüdüm, semayı dinleyerek...

Bu genç akıma karışmak, ismimi onların isimleri arasında görmek özlemi anlatılmaz bir tatlı yangını içimde...

Bir gün pek beğendiğim bir şiirimi, yürek çarpıntıları ile zarfa koyup postaladım:

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Rûbab Mecmuası Müdürlüğüne

Cağaloğlu-İstanbul

Ne mi oldu?.. Bir hafta, iki hafta, üç hafta... Manzumem çıkmadı ve Rûbab kapandı!

Kimseciklere söylemediğim bu sırrı içime gömdüm...

Yeryüzünde, içime gömdüğüm bu sır kadar hazin bir mezar yoktur!

Yusuf Ziya Ortaç

b) Yazar, yazısına niçin “Bizim Yokuş” başlığını vermiş olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Örnek Cevaplar:

- Yazarın “Bizim Yokuş” başlığını kullanması, bu mekânın kendisi için taşıdığı özel anlamdır. Yokuş, sadece coğrafi bir yer değil aynı zamanda yazarın gençlik yıllarında bilgiye, kültüre ve edebiyata ilk adımlarını attığı bir yerdir. Bu ifade, yazarın yokuşla özdeşleşmiş olduğunu ve bu mekânın onun kimliğinde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.
- Yokuş, o dönemde İstanbul’un en önemli matbaalarının ve edebiyat çevrelerinin bulunduğu bir yerdi. Bu nedenle yazar için yokuş, sadece bir sokak değil aynı zamanda bir kültür ve sanat merkezi anlamına geliyordu. Yazar, yokuşta geçirdiği zaman boyunca hem kişisel hem de toplumsal anlamda büyük değişimler yaşadığını anlatmaktadır.
- Yazar; yokuşu anlatırken o dönemin atmosferini, kokularını, seslerini ve insanlarını canlı bir şekilde okurun zihninde canlandırmaktadır. Bu sayede yokuş, sadece bir yer adı olmaktan çıkarak okuyucunun da içinde yer aldığı bir hikâyenin parçası hâline gelmektedir. Öğrencilik yıllarından yazarlığa geçiş, edebiyat dünyasına ilk adımlarını atma gibi önemli dönüm noktaları yokuşla ilişkilendirilebilir.

c) Yazar, *Rûbab* dergisine şiir göndererek ne amaçlamıştır? Bu deneyimi nasıl sonuçlanmıştır?

Örnek Cevaplar:

- Henüz genç yaşta olan yazar yazdığı şiirlerle edebiyat dünyasına adım atmak, yeteneğini sınamak ve tanınmak; iç dünyasını, duygularını ve düşüncelerini şiir yoluyla ifade etmek ve bu şekilde kendisini keşfetmek istemiştir. Rûbab dergisi, o dönemde genç yazarların eserlerine yer veren önemli bir platformdur ve bu nedenle yazarın ilk tercihi olmuştur.
- Bu deneyimin sonucunda yazar, şiirini gönderdikten sonra umutla beklemesine rağmen şiirinin dergide yayımlanmadığını öğrenmiştir. Rûbab dergisinin kapanması da bu hayal kırıklığını daha da derinleştirmiştir. Bu deneyim, yazar için hem bir hayal kırıklığı hem de önemli bir öğrenme süreci olmuştur.

ç) Metinde geçen matbaalar, dergiler gibi yerler o dönemde toplum için ne ifade ediyordu?

Örnek Cevaplar:

- Metinde bahsi geçen Babıali yokuşu, o dönemde İstanbul’un en önemli kültürel ve entelektüel merkezlerinden biriydi. Burada toplanan matbaalar ve dergiler; toplum için bilgiye erişim, fikirlerin tartışıldığı alan, eğitim ve kültürel gelişim, toplumsal olaylara duyarlılık, edebiyatın yaygınlaşması, modernleşme gibi anlamlara geliyordu.
- O dönemde yaşanan modernleşme sürecinin önemli göstergelerinden biri olan matbaalar ve dergiler, o dönemdeki toplumsal olaylara duyarlılık göstererek kamuoyunu bilgilendirme ve bilinçlendirme görevini üstlenmiştir. Ayrıca dergiler; gençlerin bilimsel bilgilere ulaşmasını ve kendilerini geliştirmelerini sağlamış, yazarlara fikirlerini özgürce ifade etme imkânı sunmuş, böylece toplumda çeşitli düşünceler-

rin tartışılmasına ortam hazırlamıştır. Matbaalar ve dergilerde edebî eserlerin yayımlanmasıyla edebiyat, daha geniş kitlelere ulaşmış; kültürel, bilimsel ve sanatsal tartışmalar canlanmıştır.

d) Yazarın yaşadığı dönemde edebiyatın gençler üzerindeki etkisi nasıldı? Günümüzle kıyasladığınızda ne gibi farklar görüyorsunuz?

Örnek Cevap:

Metinde anlatılan dönemde, yani yazarın gençlik yıllarında edebiyatın gençler üzerindeki etkisi günümüzden oldukça farklıydı. Gençler için edebiyat, sadece okunan bir metin değil aynı zamanda hayatın bir parçasıydı. Edebiyat dergileri takip edilir, şiirler ezberlenir, edebiyat tartışmaları yapılırdı. Edebiyat, gençlerin düşünce dünyalarını, eleştirel düşünme yetilerini ve hayal güçlerini geliştirerek onlara yeni ufuklar açar; gençlerin toplumsal olaylara duyarlı olmasını sağlayarak toplumsal değişimlere katkıda bulunmalarına ilham verirdi. Gençler, okudukları kitaplar ve şiirler aracılığıyla kendilerini daha iyi tanırlar ve kimliklerini oluşturlardı.

Bu durumu, günümüzle kıyasladığımızda günümüzde gençlerin bilgiye erişim şekilleri ve ilgi alanları oldukça genişlemiştir. Görsel medya, sosyal medya, oyunlar ve diğer dijital platformlar, gençlerin dikkatini daha çok çekmektedir. Günümüzün hızlı yaşam temposu, gençlerin derinlemesine okuma ve düşünme için yeterli zaman ayırmalarını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle edebiyat daha çok hızlı tüketime yönelik bir ürün olarak görülmektedir. Günümüzde edebiyat, toplumsal bilinçlendirmeye katkı sağlasa da o dönemdeki kadar merkezi bir rol oynamamaktadır.

e) Yazar, anılarını anlatırken nasıl bir üslup kullanıyor? Bu üslubun metnin genel havasına etkisi nedir?

Örnek Cevaplar:

- Yazar; anılarını anlatırken oldukça samimi, duygusal ve detaylı bir üslup kullanıyor. Olayları kendi gözünden anlatarak okuru kişisel deneyimlerine ortak ediyor. Bu sayede okuyucu, yazarın duygularını daha yakından hissediyor ve anlatılanlara daha fazla bağlanıyor. Anlatılanlar, geçmişe özlem duygusuyla birleştirilerek nostaljik bir hava oluşturuyor. Yazarın gençlik yıllarına dair duyduğu özlem, okurda da benzer duyguları uyandırabiliyor.
- Yazar, yaşadığı olayları ve çevresini oldukça detaylı bir şekilde anlatıyor. Okul hayatı, öğretmenleri, arkadaşları, okuduğu kitaplar gibi birçok detay; o dönemin atmosferini canlı bir şekilde canlandırıyor. Anlatılan her olay, yazarın o anki duygularıyla birlikte aktarılıyor. Özellikle ilk şiirinin yayımlanma heyecanı ve ardından yaşanan hayal kırıklığı, okurda da benzer duygular uyandırıyor.
- Yazar, karmaşık cümlelerden ve yabancı kökenli kelimelerden kaçınarak sade ve akıcı bir dil kullanıyor. Bu sayede anlatılanlar daha anlaşılır hâle geliyor ve okuyucu, metni daha kolay takip edebiliyor.

Bu Üslubun Metnin Genel Havasına Etkisi: Yazarın samimi ve duygusal anlatımı sayesinde okuyucu kendini metnin içinde buluyor ve yazarın yaşadığı deneyimleri sanki kendi yaşamış gibi hissediyor. Bu da metnin daha etkileyici ve unutulmaz olmasını sağlıyor. Ayrıca nostaljik hava, okuyucuyu geçmişe doğru bir yolculuğa çıkararak kendi anılarını hatırlamasına ve geçmişle bağ kurmasına yardımcı oluyor.

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

f) Okuduğunuz anı metninin ana fikrini ve yardımcı fikirlerinden üçünü aşağıdaki tabloya yazınız.

Ana Fikir	Yardımcı Fikirler
Yazarın gençlik yıllarında Babıali yokuşunda yaşadıkları, onun kişisel gelişimine önemli katkılarda bulunmuş ve edebiyata olan tutkusunu şekillendirmiştir.	- Babıali yokuşu o dönemde İstanbul'un en önemli kültür ve sanat merkezlerinden biridir ve yazarın hayatında önemli bir yer tutmuştur. - Yazarın, okul yıllarında hem fen bilimlerine hem de edebiyata ilgisi vardır. - Yazarın gençlik yıllarındaki hayalleri, idealleri ve bu ideallere ulaşma çabaları onun kişisel gelişimine büyük katkı yapmıştır. - Yazar, ilk şiirini yazıp dergilere gönderdiği süreçte birçok heyecan ve hayal kırıklıkları yaşamıştır.

4. *Miras Keçe* adlı hikâye ile *Bizim Yokuş* adlı anı metnini gerçekliği aktarma şekli ile dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırarak eserlerin benzerlik ve farklılıklarını aşağıdaki tablolara yazınız.

Gerçekliği Aktarma Şekli	
<i>Miras Keçe</i>	<i>Bizim Yokuş</i>
Yazar gerçekliği, sıradan bir nesneyi merkeze alarak hem mizah hem de derinlik dolu ve oldukça detaylı bir anlatımla, insan hayatındaki anlamsızlıkları ve değer yargılarını sorgulayarak, okuru düşündürerek, nesnelerin ötesinde yatan gerçek anlamları keşfetmeye teşvik ederek, sade ve akıcı bir dille vermektedir.	Yazar gerçekliği, kendi gençlik yıllarında yaşadığı deneyimleri, özellikle de edebiyata olan ilgisini ve Babıali yokuşundaki edebiyat ortamını doğrudan anlatarak, detaylı betimlemelerle, dönemin kültürel ve sosyal hayatı hakkında önemli bilgileri sade ve akıcı bir dille aktarmaktadır.
Benzerlik	
- Anlatılan olaylar, yerler ve kişiler oldukça detaylı bir şekilde betimlenmiştir. - Yazarın kişisel deneyimlerinin ve gözlemlerinin izleri açıkça görülür. - Anlatılan olaylar, okurda belirli duygular uyandırmayı amaçlamaktadır.	
Farklılık	
<i>Bizim Yokuş</i> daha çok otobiyografik bir anlatıya sahipken <i>Miras Keçe</i> daha çok bir olay örgüsünü takip eder. <i>Bizim Yokuş</i>'ta yazar kendi deneyimlerini ve düşüncelerini doğrudan aktarırken <i>Miras Keçe</i>'de bir olayı baştan sona anlatır. <i>Bizim Yokuş</i> daha çok edebiyat dünyası, eğitim sistemi ve gençlik yıllarına odaklanırken <i>Miras Keçe</i>'de sıradan bir nesnenin değeri, insanların maddiyatla ilişkisi gibi daha evrensel temalar işlenir. - Her iki metin de gerçek olayları ve kişileri temel alsan da <i>Bizim Yokuş</i>'taki bazı olaylar ve karakterler idealize edilerek anlatılmıştır. <i>Miras Keçe</i> ise daha çok gerçekçi bir olay örgüsüne sahiptir.	

Dil ve Anlatım Özellikleri	
<i>Miras Keçe</i>	<i>Bizim Yokuş</i>
Sıradan bir nesne olan keçe ve keçe etrafında dönen olaylar, detaylı betimlemelerle, günlük hayatta kullanılan kelimelere yer verilerek yer yer mizahi bir üslup kullanılarak anlatılmıştır. Eserde sade, akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.	Otobiyografik bir anlatımla yaşananlar detaylı ve duygusal bir şekilde aktarılmıştır. Duygusal yüküyle okuru geçmişe götüren ve o dönemin atmosferini yaşatan etkileyici bir eserdir. Yazar, günlük konuşma diline yakın, sade ve akıcı bir dil kullanmıştır.
Benzerlik	
- Her iki metinde de günlük konuşma diline yakın, sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır. - Her iki metinde de olaylar, yerler ve kişiler oldukça detaylı bir şekilde betimlenmiştir. - Her iki metinde de anlatılan olaylar, okurda belirli duygular uyandırmayı amaçlamaktadır. <i>Miras Keçe</i>'de nesnenin beklenmedik değeri, <i>Bizim Yokuş</i>'ta ise gençlik yıllarının heyecanı ve edebiyata duyulan aşk gibi duygular okura aktarılır.	
Farklılık	
<i>Miras Keçe</i> daha çok bir olay örgüsüne ve mizah unsurlarına dayanırken <i>Bizim Yokuş</i> otobiyografik bir anlatımla kişisel deneyimleri merkeze alır. <i>Miras Keçe</i>'de daha çok günlük konuşma dili kullanılırken <i>Bizim Yokuş</i>'ta edebiyat terimleri ve daha resmi bir dil de yer yer kullanılır.	

Not: Tabloda verilen cevaplar örnek niteliğinde olup öğrenciler buna benzer başka ifadelerle de cevaplar verebilir.

5. a) Aşağıdaki anı metnini okuyunuz.

ESKİ ZAMANLARDA RAMAZAN HAZIRLIĞI

Benim çocukluğumun Ramazanları kara kışa rastlamıştı.

Onun içindir ki, kulağımda kalan ilk davul sesi oldukça kof ve hayli neşesizdir. Zira deri, rutubetten pörsümüştü bulunurdu; ayrıca kapalı camlar ve kafesler ardından ses, içeriye boğuklaşarak girerdi.

Fakat annemin kış Ramazanını yazınkilere tercih ettiğini iyice hatırlıyorum. Kışın günler kısadır; insan, bir de bakar, top vakti yaklaşıvermiş. Hâlbuki yazın, harareten bunalmanızı, dudaklarınızın susuzluktan böcek kabuğu gibi kaskatı kesilmesini bir tarafa bırakınız, bir türlü akşam olmak bilmez ki... Allah iş, güç sahibi olanların yardımcısı olsun!

Yaz Ramazanını sevenler de şöyle derlerdi: Gündüzün zahmet çekilir amma kırdı, bahçelerde kurulan sofelerde oruç açmak pek hoştur. İftar masası da çeşit çeşit salatalarla, cacık ve domatesle, şeftaliler, karpuzlar, kavunlarla daha renkli, daha iştah çekici ve keyifli olur!

Kismetimde iki mevsim Ramazanı da görmek varmış; hatta, işte tekrar kışınkine de giriyorum. Lakin ikimiz de - Ramazan ve ben - ne kadar değiştik... O Ramazanlar beni tanıyamazlar, kendileri ise benden daha tanımaz hâlde!

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Berat Kandili geçince evde Ramazan hazırlığına başlanırdı; iki hafta süren bu hazırlık esnasında evler, baştan başa yıkanır, günlerce tahta gıcırtiları, İstanbul şehrine, sokaklarından kağnılar geçen bir Anadolu kasabası ahengi verirdi.

Asıl ehemmiyet verilen yer, mutfak ve kilerdi. “On iki ayın sultanı” unvanıyla anılan Ramazan, her şeyden evvel, boğaz ve mide ile alâkadardı; bu ayda, israf denilebilecek bir bolluk hüküm sürer, İstanbul, en nefis yemeklerin her “merhaba” diyene sunulduğu muazzam bir imarethaneye dönerdi.

Büyük konakların iftar sofrasında yer almak için tanıdık olmaya lüzum yoktu ki... Gözüne kestirdiğine girer-din. Kimse kim olduğunuzu, nerede, ne münasebetle tanışıldığını, isminizi ve işinizi sormazdı. Sadece, kapıda duran ağa, kılığınza, kıyafetinize bakarak size yer gösterirdi: Ya büyük sofrada, ya orta sofrada, yahut da alt katta, kahve ocağı sofrasında...

(...)

Bizim iftarımız da herkese açıktı.

(...)

İşte, büyük konaklarda Şaban ayının son haftaları, bütün bu hazırlıkların ikmali için telaşla, alışverişle geçerdi.

Üç tarafı ambarlı büyük kilerin tavanına kancalı büyük çiviler takılmıştı; bu çivilerden de uçları kancalı demirler sarkardı: Hem hava alması, hem de fare dokunmaması icap eden öteberiyi asmak için... Bu kilere pek girmezdim; benim zevkimi okşayan orta kattaki ince kilerdi. Raflarına reçel kavanozlarının dizildiği, çömlerlerin boy boy sıralandığı bu ferah, havadar yerde henüz teneke dediğimiz ve bugün en fazla kullandığımız madenî kaba yer verilmemişti. Nevale, ya toprak, ya cam, yahut fıçı ve kutu gibi tahta kaplarda saklanırdı. Meraklıları, taze yaprak örtülü teneke kutuda satın aldıkları havyarı da hemen çömleğe naklederlerdi. (...)

Ben, yeşilimtırak kabuğu içinden yine yeşilce eti ve beyazımsı çekirdeği sezilen hünnap reçelini tercih ederdim; frenk üzümü ile çilek de hoşuma giderdi. Ayrıca Bursa'dan salep reçeli de getirtirirdik. Evet... salebin de, dörder köşe kesilmiş tanelerden reçeli yapıldı amma nasıl? Ve şimdi, hâlâ var mıdır, biliyorum. Tuhafıma giden reçellerden biri de zencefil reçeliydi. Galiba, artık onu da bulmak zor... Hoş, pek de özge bir şey değildi.

Bizim evde şurup sevilmezdi; kuvveti, güç olmakla beraber, şerbete, yani kaynamamış meyva suyuna ve şekerine nane sürüştürülmüş limonataya verirdik. Turşulardan da makbul tutulana dolmalık kırmızı biberdi; amma içi rendelenmiş lâhana ve kerevizle doldurulmuş olanı... Kızıl derisine bıçağı vurdunuz mu tabağınızda bir bahçe açılırdı. O, daima hazır duran nefis bir salata hazinesiydi!

(...)

Refik Halit Karay

(Metnin yazım ve noktalamasında aslına sadık kalınmıştır.)

b) Yazarın bu metni yazma amacı ne olabilir?

Örnek Cevaplar:

- Yazarın muhtemelen çocukluğunun geçtiği bir dönemin özellikle de ramazan ayının atmosferini ve yaşananları okuyuculara aktarmak, geçmişle bugünü mukayese etmek, geçmişte yaşadığı güzel duyguları bugüne taşıyarak okuyucuları da bu anlamda duygulandırmak gibi amaçları olabilir.
- Yazar, yaşadığı dönemin kültürel özelliklerini ve geleneklerini gelecek nesillere aktarma amacı taşıyor olabilir. Ortak paydada buluşabileceği yani çocukluğunda ramazan ayını yaşayan okuyucularla duygusal bir bağ kurmak, o dönemdeki yaşam koşullarını günümüzle karşılaştırarak değişen zamanın insan hayatı üzerindeki etkilerini vurgulamak istemiş olabilir. Özellikle yemeklerle ilgili verdiği ayrıntılarla o dönemin yemek kültürüne ve mutfak alışkanlıklarına dair bilgileri paylaşmak istemiş olabilir.

c) Yazar, çocukluğunda yaşadığı ramazan hazırlıklarını anlatırken hangi detaylara odaklanıyor? Sizce bu detayların önemi nedir?

Örnek Cevaplar:

Yazarın Odaklandığı Detaylar:

- Yazar, kış ve yaz aylarında yaşanan ramazanların farklı atmosferlerini ve bu farklılıkların insan psikolojisi üzerindeki etkilerini vurguluyor. Ramazan öncesi yapılan ev temizliği, yemek hazırlama gibi hazırlıklar, o dönemin yaşam ritmini ve insanların günlük hayatlarını gözler önüne seriyor. Bu detaylar, okuyucuya o dönemin insanların hayatına dair daha geniş bir perspektif sunuyor.
- Yazar, ramazan sofralarının zenginliğini ve çeşitliliğini anlatırken o dönemde sıklıkla tüketilen yiyecek ve içeceklerin isimlerini ve hazırlanış şekillerini detaylandırıyor. Bu sayede okuyucu, o dönemin yemek kültürüne dair daha iyi bir fikir edinme imkânı buluyor. Örneğin hünnap reçeli, salep reçeli, dolmalık kırmızıbiber gibi yiyecekler o dönemin mutfak kültürünün özgünlüğünü yansıtıyor.
- Yazar; kokular, tatlar, sesler gibi duyusal detayları kullanarak okuyucunun metni daha iyi anlamasını ve o dönemi daha canlı bir şekilde hayal etmesini sağlıyor. Örneğin “tahta gıcırtiları”, “frenk üzümü”, “zencefil reçeli” gibi ifadeler okuyucunun zihninde o döneme ait imgeler oluşturmaya yardımcı oluyor. Büyük konaklarda verilen iftar yemekleri, komşuluk ilişkileri gibi detaylar o dönemin sosyal yapısını ve insan ilişkilerini yansıtıyor. Bu sayede okuyucu, o dönemde insanların nasıl bir arada yaşadıklarını ve hangi değerlere önem verdiklerini daha iyi anlayabiliyor.

Bu Detayların Önemi:

Yazarın kullandığı zengin kelime dağarcığı ve canlı anlatım, metnin edebî değerini artırmaktadır. Yazar, bu detayları paylaşarak o dönemde yaşanan kültürel ve sosyal hayatın bir parçasını belgelemiştir. Böylece bugünkü tarih, sosyoloji vb. bilim dallarının araştırmaları için zengin malzemeler sağlamıştır. Ayrıca okuyucular; gelecek nesiller, yazarın duygu ve düşüncelerini, yazarın çocukluğunun geçtiği dönemin atmosferini böylece daha iyi anlayabilir ve o döneme ait duyguları da deneyimleyebilir.

ç) Metinde dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtan öğelerden birini yazarak açıklayınız.

Örnek Cevaplar:

- **Ramazan Ayının Önemi:** Metinde ramazan ayının, o dönemde yaşayan insanların hayatındaki önemi vurgulanmaktadır. Ramazan ayı, ibadetlerle birlikte sosyalleşme, dayanışma ve paylaşmanın da ön planda olduğu bir dönem olarak görülmektedir.

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

- **Ev İşleri ve Hazırlıklar:** Ramazan ayına hazırlık sürecinde yapılan ev temizliği, yemek hazırlama gibi işler o dönemin kadınlarının hayatında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.
- **Komşuluk İlişkileri:** Büyük konaklarda verilen iftar yemeklerine herkesin davet edilmesi, o dönemdeki komşuluk ilişkilerinin ne kadar sıcak ve samimi olduğunu göstermektedir. İnsanlar birbirlerine kendilerini daha yakın hisseder ve dayanışma içinde yaşarlardı.
- **Toplumsal Statü ve Davranışlar:** Büyük konaklarda verilen iftar yemeklerindeki oturma düzeni ve insanların davranışları, o dönemin toplumsal hiyerarşisini ve insanların birbirlerine karşı tutumlarını yansıtmaktadır.
- **Yemek Kültürü:** Metinde, ramazan sofralarının zenginliği ve çeşitliliği vurgulanmaktadır. O dönemde tüketilen yiyecekler, kullanılan kap kacaklar ve yemek hazırlama yöntemleri, o dönemin mutfak kültürünü yansıtmaktadır. Özellikle mevsimine göre değişen yiyecekler ve sofraların zenginliği, insanların doğayla olan ilişkilerini ve beslenme alışkanlıklarını göstermektedir.
- **Geleneksel El Sanatları:** Metinde bahsedilen çömlekler, tahta kaplar gibi eşyalar o dönemin el sanatlarının önemini göstermektedir. Bu tür eşyalar, hem günlük hayatta kullanılıyor hem de evlerin dekorasyonunda önemli bir yer tutuyordu.

d) Bu anı metni hangi metin türleriyle ilişkilendirilebilir? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek söyleyiniz.

Örnek Cevap:

Bu anı metni hikâye, otobiyografi, günlük, sohbet, fıkra gibi anlatmaya bağlı ve gazete çevresinde gelişen metinlerle ilişkilendirilebilir. Ayrıca tarih ve sosyoloji bilimlerine de malzeme verdiğinden bilimsel metinlerle de ilişkilidir.

Yazar kendi çocukluk yıllarından bahsettiği için bu anı metni günlük ve otobiyografi türüyle, okuyucularla sohbet edercesine samimi bir üslupla geçmişi anlattığı için sohbet ve fıkra türüyle, olayları öyküleyerek anlattığı için de hikâye türüyle ortak özellikler göstermektedir.

e) Bu metinde günümüz yazım ve noktalama kurallarına uymayan kullanımlara ikişer örnek yazınız. Bu durumun nedenini açıklayınız.

Metinde Günümüz Yazım Kurallarına Uymayan Kullanımlar:

- Ramazan
- iş, güç
- unvan
- alâkadar
- Şaban
- frenk
- meyva
- kırmızı biber
- lâhana

Günümüzdeki Kullanımı:

- ramazan
- iş güç
- ünvan
- alakadar
- şaban
- Frenk
- meyve
- kırmızibiber
- lahana

Günümüz Noktalama Kurallarına Uymayan Kullanımlar ve Günümüzdeki Kullanımları:

- “İş, güç” ikilemesinin arasına virgül kullanılmıştır, günümüzde ise ikilemeyi oluşturan kelimeler arasında virgül kullanılmamaktadır.
- “...bu ayda, israf denilebilecek bir bolluk hüküm sürer, İstanbul...” ifadesinin geçtiği cümle sıralı cümledir, “sürer” yükleminden sonra virgül kullanılarak sıralı cümleler ayrılmıştır. Günümüzde ise ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için noktalı virgül kullanılmaktadır.
- “Ya büyük sofrada, ya orta sofrada, yahut da alt katta,” ifadesinin geçtiği yerde “ya... ya...” bağlaçları virgülle ayrılmıştır. Tekrarlı bağlaçların kullanımında kelimelerin arasında günümüzde virgül kullanılmamaktadır. “Hem hava alması, hem de fare dokunmaması” ifadesinin geçtiği yerde de aynı durum söz konusudur.
- “Bu kilere pek girmezdim; benim zevkimi okşayan orta kattaki ince kilerdi.” sıralı cümlesinde noktalı virgül kullanılmıştır. Günümüzde ise ögeleri arasında virgül bulunmayan sıralı cümleler virgülle ayrılmaktadır.
- Verilen metinde günümüz yazım ve noktalama kurallarına uymayan bazı kullanımlar olmasının sebebi, önceki imla kılavuzlarının ve geçmişteki geleneksel yazım ve noktalama alışkanlıklarının, anlayışlarının bugünkünden farklı olmasıdır.